

Asia: VN/24520/2023

Uuden vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentaminen

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunnonantajan organisaatio

Hyvinvointialue

2. Pidätkö hallituksen esitysluonnoksen 3 luvussa kerrottuja tavoitteita kannatettavina?

kyllä

Voit halutessasi esittää huomioita:

Pidämme kannatettavana sitä, että vammaispalvelulaki säilyy vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina, samoin yleislainsäädännön korostaminen. Ehdotettu soveltamisalan muutos ei kuitenkaan ole riittävän täsmällinen turvaamaan yhdenmukaista lain tulkintaa ja yhdenmukaisia palveluja vammaisille henkilöille. Yhdenmukainen soveltaminen edellyttäisi tarkkoja valtakunnallisia soveltamisohjeita.

3. Päästäänkö esitetyillä muutosehdotuksilla esityksen tavoitteisiin?

ei

Voit halutessasi esittää huomioita:

Ehdotettu soveltamisalan muutos ei ole riittävän tarkkarajainen, eikä sen perusteella ole yksiselitteisesti pääteltävissä kenelle ja missä tilanteissa palveluja on järjestettävä vammaispalvelulain nojalla. Esimerkiksi koululaisten aamu- ja iltapäivähoidon järjestäminen on säädetty kuntien vapaaehtoisuuteen perustuvaksi tehtäväksi, jolloin palvelu on tosiasiallisesti järjestettävissä muutoin kuin vammaispalvelulain nojalla. Tosiasiallisesti kunnat voivat lakkauttaa tai vähentää tätä palvelua, jolloin tilapäisen hoidon järjestäminen vammaisille lapsille siirtyy hyvinvointialueelle kustannuksineen. Palvelu olisi siten järjestettävissä ensisijaisen lainsäädännön mukaan, mutta kunta ei toteuta palvelua.

Vammaispalvelulain soveltaminen siten, että se kohdentuu oikein, edellyttää vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain keskinäisen soveltamisjärjestyksen selkeyttämistä edelleen. Vammaispalvelulakiin on myös palautettava vammaisuuden määritelmä. Vammaispalvelulain mukaiset palvelut tulisi myös

kohdentaa vain vaikeavammaisille, mikä määritelmä tulee palauttaa lakiin. Tämä turvaisi lain tavoitteen turvata nimenomaan vammaisten henkilöiden palvelut siltä osin kuin niitä ei ole saatavilla ensisijaisten lakien mukaisina palveluina.

4. Ovatko ensisijaisen lainsäädännön mukaisten palvelujen ensisijaisuutta korostavat säännökset mielestänne kannatettavia? (Vammaispalvelulain 2 §)

kyllä

Voit halutessasi esittää huomioita tai lisätä muutosehdotuksen:

Ensisijaisten lakien ensisijaisuus edellyttää, että peruspalveluja ja myös kuntien vastuulle kuuluvia, esimerkiksi lapsia ja nuoria koskevia velvoitteita vahvistetaan. Tällä hetkellä kunnat siirtävät vammaisten lasten koulupäivien aikaista hoitovastuuta hyvinvointialueille lakkauttamalla aamu- ja iltapäivätoimintoja tai rajaamalla toiminnot niin, että vammaisten lasten pääsy muille lapsille avoimiin palveluihin estyy.

5. Onko elämänvaiheessa tavanomaisesta poikkeavaa tarvetta koskeva säännösehdotus mielestänne kannatettava? (Vammaispalvelulain 2 §)

ei

Voit halutessasi esittää huomioita tai lisätä muutosehdotuksen:

Soveltamisalaa tulee tarkentaa siten, että lain soveltaminen jättää mahdollisimman vähän epäselvyyttä siitä, kenelle ja missä tilanteissa palvelua tulee järjestää vammaispalvelulain nojalla. Elämänvaiheessa tavanomainen tarve on varsin tulkinnan varainen määritelmä, ja ristiriidassa sosiaalihuollon ja vammaispalvelujen yksilökohtaisen palvelutarpeen arvioinnin vaatimuksen kanssa. On huomattava, että tämä rajausta koskee kaikkia vammaispalveluja hakevia henkilöitä, ei vain vanhuksia. Tavanomaisuus on määreenä epätarkkaa, ja antaa liikaa väljyyttä soveltajan omalle mielikuvulle siitä, mitä milloinkin on pidettävä elämänvaiheelle tavanomaisena tai tavanomaisesta poikkeavana tarpeena.

Vammaistenkin henkilöiden eri elämänvaiheissa tarvitsemat palvelut tulee järjestää ensisijaisen lainsäädännön kautta peruspalveluina. Myös tavanomaisesta elämänvaiheesta poikkeavaan tarpeeseen tulisi ensisijaisesti vastata ensisijaisen lainsäädännön mukaisilla palveluilla.

6. Onko asiakkaan edun ja maksuttomuuden suhdetta koskeva tarkennus mielestänne kannatettava? (Sosiaalihuoltolain 4 §)

kyllä

Voit halutessasi esittää huomioita tai lisätä muutosehdotuksen:

-

7. Onko asiakasmaksulain säännöksiä täydentävä niin sanottu suojasäännös mielestänne kannatettava? (Vammaispalvelulain 2 §:n 4 ja 5 momentti)

ei

Voit halutessasi esittää huomioita tai lisätä muutosehdotuksen:

Säännös on jo olemassa asiakasmaksulaissa, joten säännös on turha.

8. Voit halutessasi esittää muita huomioita esityksestä:

Vammaispalvelulain uudistus tavoitteineen on kannatettavaa. Soveltamisalan tarkennus on kuitenkin häivyttämässä vammaispalvelulain asemaa vain vammaisia koskevana erityislakina, mikä on vastoin sitä tarkoitusta, jota varten soveltamisalaa tuli tarkentaa. Lakiehdotus jättää myös epäselväksi kenelle vammaispalveluja lopulta tulee järjestää, millä ehdoilla ja milloin.

Lain soveltamisalaa on laajennettu koskemaan laajasti myös niin kutsuttuja väliinpuotoajaryhmiä, joita ei tähän saakka ole pidetty vammaisina, ja joiden palvelut on tullut tähänkin saakka järjestää peruspalveluina. Neuroepätyypillisten henkilöiden, tai lievästi kehitysvammaisten henkilöiden palvelut tulisi järjestää jatkossakin normaaliusperiaatteen mukaisesti kehittämällä kaikille saatavilla olevia, ensisijaisia peruspalveluja.

Vammaispalvelulakiin on palautettava vammaisuuden määritelmä YK:n vammaissopimuksen mukaisena ilman jo hyväksytyyn lakiin tehtyä laajennusta sosiaalisesta toimintakyvyn vajeesta. Vammaispalvelulain nojalla palveluja tulisi järjestää vain vaikeavammaisille henkilöille.

Eskelinen Marjut
Lapin hyvinvointialue - Vammaisten palvelut, vammaisten palveluiden
johtaja Mirja Kangas